

Δεύτερη περίοδος (1922-1940)

Χριστιάνα Μόρφη
Ανίτα Μπάπτσακ
Γεώργιος Παταβούκας
Σωτήριος Ρούμπος
Διονύσιος Σπηλιόπουλος
Υπεύθυνη καθηγήτρια: Μαρίτα Λώλη

Περιεχόμενα

Πρόλογος – σ. 3

1. Α΄ υποπερίοδος (1922-1932)

α. Ιστορικά γεγονότα – σ. 4

1.α.1. Αποτυχίες του ελληνικού στρατού και η τελική επίθεση

1.α.2. 1.α.2. Η Ελλάδα του μεσοπολέμου

β. Κοινωνικά γεγονότα – σ. 7

γ. Συνθέτες – σ. 9

δ. Στίχοι – σ. 10

2. Β΄ υποπερίοδος (1932-1940)

α. Ιστορικά γεγονότα – σ. 14

β. Κοινωνικά γεγονότα – σ. 16

γ. Δισκογραφικές – σ. 19

δ. Συνθέτες – σ. 20

ε. Στίχοι – σ. 21

Επίλογος – σ. 29

Βιβλιογραφία – σ. 30

Πρόλογος

Σε αυτήν την ερευνητική εργασία μελετάται η εξέλιξη του ρεμπέτικου αλλά και τα κοινωνικά και πολιτικά γεγονότα που το επηρέασαν κατά τα έτη 1922-1940.

Χωρίσαμε την περίοδο αυτή σε δύο υποπεριόδους, λόγω της πληθώρας των γεγονότων που λαμβάνουν χώρα σε αυτή, καθώς και της σπουδαιότητας των γεγονότων αυτών. Η μεν πρώτη ξεκινάει με την Μικρασιατική καταστροφή το 1922 και τελειώνει το 1932 με τη χρεοκοπία και την ίδρυση των δισκογραφικών εταιριών. Η δε δεύτερη ξεκινάει το 1932 και τελειώνει το 1940.

Για τους σκοπούς της μελέτης μας, παραθέτουμε επίσης τους σημαντικότερους συνθέτες της εποχής, καθώς επίσης και χαρακτηριστικούς στίχους, σε μια προσπάθεια να παρουσιάσουμε τα χαρακτηριστικά του ρεμπέτικου τραγουδιού της εποχής με την οποία ασχοληθήκαμε.

1. Α΄ υποπερίοδος (1922-1932)

1α. Ιστορικά γεγονότα (1922-1932)

1.α.1. Αποτυχίες ελληνικού στρατού και η τελική επίθεση

Το καλοκαίρι του 1922, με τις αποτυχημένες μάχες του Ελληνικού Στρατού στην πορεία προς την Άγκυρα ξεκινά η Μικρασιατική Καταστροφή. Το ηθικό του στρατού έχει καταρρακωθεί, οι Σύμμαχοι ενισχύουν με πολεμοφόδια και οπλισμό τους Τούρκους του Μουσταφά Κεμάλ και οι Ελληνική κυβέρνηση αντικαθιστά τους εμπειροπόλεμους ηγέτες του στρατεύματος με άπειρους. Ο Κεμάλ, ενισχυμένος οικονομικά, διπλωματικά και στρατιωτικά, εμφανιζόταν αδιάλλακτος. Την ίδια στιγμή στην Αθήνα ενισχύονταν οι αντιπολιτευτικές φωνές (ο Αλ. Παπαναστασίου και έξι συνεργάτες του δημοσίευσαν, τον Μάρτιο του 1922, το Δημοκρατικό Μανιφέστο, στο οποίο ασκούσαν κριτική στις βασιλικές επιλογές) και οξυνόταν η οικονομική κρίση. Σε αυτές τις συνθήκες, οι κυβερνήσεις της Αθήνας αναζητούσαν στο εξωτερικό διπλωματική και οικονομική στήριξη, αλλά δίχως αποτέλεσμα.

Στις 13 Αυγούστου εκδηλώθηκε η τελική τουρκική επίθεση. Λίγο μετά η ελληνική άμυνα κατέρρευσε και άρχισε η υποχώρηση. Στις 27 Αυγούστου οι κεμαλικόι μπήκαν στη Σμύρνη. Η πόλη παραδόθηκε στις φλόγες, οι Έλληνες και οι Αρμένιοι κάτοικοί της στη σφαγή. Η ήττα του ελληνικού στρατού σήμανε και το τέλος του μικρασιατικού ελληνισμού. Όσοι Έλληνες σώθηκαν πήραν το δρόμο για την προσφυγιά.

Μικρασιατικό ζήτημα

Χαρακτηρισμένη ως η «μεγαλύτερη μετακίνηση πληθυσμών στην ιστορία», η αθρόα εισροή προσφύγων στην ελληνική επικράτεια, απότοκη της λεγόμενης Μικρασιατικής Καταστροφής, προκάλεσε μια σειρά ανακατατάξεων σε δημογραφικό και οικονομικό επίπεδο, τα οποία κλήθηκε να αντιμετωπίσει η Ελλάδα εν τω μέσω των ήδη διαμορφωμένων αρνητικών κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών. Τα προβλήματα αυτά ήταν η στέγαση, οι υποδομές υποδοχής και εγκατάστασης, η δημόσια υγεία και η επαγγελματική αποκατάσταση των προσφύγων. Στην πραγματικότητα το προσφυγικό ζήτημα της συγκεκριμένης περιόδου είναι το τελευταίο μιας μακράς σειράς πληθυσμιακών ανακατατάξεων στον ελλαδικό χώρο ήδη από τον 17ο αιώνα, για αυτό χρειάζεται πιθανώς να καθοριστεί επακριβώς το ιστορικό πλαίσιο των γεγονότων που οδήγησαν στην ανταλλαγή πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και του νεοσύστατου τότε τουρκικού κράτους. Το τέλος της μικρασιατικής εκστρατείας δημιούργησε μια έκρυθμη κατάσταση στην

Ελλάδα. Μέσα στη γενική εκείνη σύγχυση ήλθε να προστεθεί ότι το χειρότερο, διοικητές των στρατιωτικών τμημάτων της Χίου και της Μυτιλήνης επαναστατούν κατά της νομίμου κυβέρνησης στρέφοντας τα όπλα κατά της Αθήνας. Την ηγεσία αναλαμβάνουν οι συνταγματάρχες Νικόλαος Πλαστήρας και Στυλιανός Γονατάς καθώς και ο αντιπλοίαρχος Δημήτριος Φωκάς. Ο βασιλιάς Κωνσταντίνος Α΄ αναγκάζεται προ της τελείας διάλυσης του κράτους σε παραίτηση υπέρ του διαδόχου Γεωργίου και καταφεύγει στην Ιταλία, όπου και πεθαίνει από καρδιακό επεισόδιο.

Σχηματίζεται η κυβέρνηση Κροκίδα και συστήνεται έκτακτο στρατοδικείο, αν και έχουν λήξει οι στρατιωτικές επιχειρήσεις όχι για να προσαχθούν και να δικαστούν οι πολυπληθείς λιποτάκτες (εν καιρώ πολέμου), ή έστω οι αίτιοι της κατάρρευσης του μετώπου, αλλά για να δικάσει πολιτικούς, όπου στη γνωστή Δίκη των Έξι το Νοέμβριο του 1922 καταδικάζει τελικά σε θάνατο τους θεωρούμενους ως "πρωταίτιους της τραγωδίας" Δημήτριο Γούναρη, Πέτρο Πρωτοπαπαδάκη, Γεώργιο Μπαλτατζή, Νικόλαο Θεοτόκη και Γεώργιο Χατζανέστη, η θανάτωση των οποίων και εκτελέστηκε αμέσως.

Στις εκλογές του Δεκεμβρίου 1923, μετά την αποχή των φιλομοναρχικών, σχηματίζεται κυβέρνηση Φιλελευθέρων, ο βασιλιάς φεύγει και ο Αλέξανδρος Παπαναστασίου ανακηρύσσει τη δημοκρατία. Η συνθήκη της Λωζάνης (11 Ιουλίου 1923) κλείνει οριστικά την τραγωδία και επικυρώνει την οδύσσεια της άφιξης των προσφύγων εξαιτίας της ανταλλαγής των πληθυσμών, που είχε αρχίσει με το Σύμφωνο για την ανταλλαγή πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας της 30ής Ιανουαρίου 1923, και τις δυσκολίες της εγκατάστασης και κοινωνικής ένταξης στο σώμα της Ελλάδας, αφού οι «ανταλλάξιμοι» εκατέρωθεν δεν είχαν το δικαίωμα της επιστροφής στις πατρογονικές εστίες.

Το Ελληνικό κράτος εξαιτίας της Μικρασιατικής εκστρατείας είναι εξαντλημένο οικονομικά και είναι υποχρεωμένο να θρέψει, να στεγάσει, να περιθάλψει, να τονώσει ηθικά και να εντάξει κοινωνικά 1.500.000 Μικρασιάτες πρόσφυγες. Η υποχρέωση υποδοχής, περίθαλψης και ένταξης των προσφύγων αναγκάζει την ελληνική κυβέρνηση να ζητήσει βοήθεια από την Κοινωνία των Εθνών με δάνειο 10.000.000 λίρες Αγγλίας και να προσφύγει σε διαρκείς εξωτερικούς δανεισμούς με καταθλιπτικούς για την οικονομία όρους και σκανδαλώδεις ρήτρες, υπεύθυνες τόσο για την εσωτερική κρίση του 1929 –αποτέλεσμα της διεθνούς κρίσης- όσο και για την πτώχευση του 1932.

Το 1923 ιδρύθηκε αυτόνομος οργανισμός με την επωνυμία «Επιτροπή αποκατάστασης Προσφύγων (ΕΑΠ)», με έδρα την Αθήνα υπό την εποπτεία της ΚτΕ και υπό την προεδρία του Αμερικανού διπλωμάτη Ερρίκου Μοργκεντάου με τετραμελές συμβούλιο, και με σκοπό την οριστική στέγαση και την απασχόληση των προσφύγων. Για την περίθαλψή τους διατέθηκαν πόροι του Ελληνικού κράτους, συνεισέφεραν ιδιωτικές οργανώσεις και βοήθησαν οργανισμοί όπως ο Βρετανικός Ερυθρός Σταυρός, ο Σουηδικός Ερυθρός Σταυρός, ο Αμερικανικός Ερυθρός Σταυρός, η YMCA κ.ά.

1.α.2. Η Ελλάδα του μεσοπολέμου

Μετά τον μικρασιατικό πόλεμο και καθώς μεγάλη μερίδα της ελληνικής κοινωνίας απέδιδε σοβαρές ευθύνες στη μοναρχία για την ήττα τέθηκε ξανά το ζήτημα του πολιτεύματος. Ο Αλέξανδρος Παπαναστασίου, πρωθυπουργός μετά τις εκλογές του Δεκεμβρίου 1923, πρότεινε την ανακήρυξη αβασίλευτης δημοκρατίας. Πράγματι, στις 25 Μαρτίου 1924, η Βουλή με ψήφισμα ανακήρυξε τη Δημοκρατία, απόφαση που επικυρώθηκε με δημοψήφισμα (13 Απριλίου 1924). Έτσι, ανακηρύχθηκε η Β΄ Ελληνική Δημοκρατία (1828-1832: πρώτη περίοδος αβασίλευτου πολιτεύματος στην Ελλάδα). Το νέο πολίτευμα ήταν ευάλωτο. Για μεγάλο διάστημα επικρατούσε κυβερνητική αστάθεια, ενώ διάφοροι στρατιωτικοί, επηρεασμένοι από την άνοδο του φασισμού στην Ιταλία, εκδήλωναν ανοιχτά την προτίμησή τους σε αυταρχικές, δικτατορικές λύσεις.

Παράλληλα, ενισχυόταν το εργατικό κίνημα. Το 1918 ιδρύθηκε μια πανελλαδική εργατική οργάνωση, η Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδος (ΓΣΕΕ) και σχεδόν ταυτόχρονα το Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα Ελλάδος (ΣΕΚΕ), που μετονομάστηκε, το 1924, σε Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας (ΚΚΕ).

Σε αυτές τις συνθήκες, ένας φιλόδοξος αξιωματικός, ο Θεόδωρος Πάγκαλος, επέβαλε, το 1925, δικτατορία. Όμως, η κοινή αντίθεση των κομμάτων και η καταστροφική εκ μέρους του διαχείριση της οικονομίας και της εξωτερικής πολιτικής οδήγησαν σύντομα στην ανατροπή του από έναν άλλο στρατιωτικό, τον Γεώργιο Κονδύλη. Ο Κονδύλης, πιεζόμενος από την αυθόρμητη αγανάκτηση πολιτών όλων των πολιτικών αποχρώσεων, προκήρυξε εκλογές, οι οποίες οδήγησαν στον σχηματισμό οικουμενικής κυβέρνησης όλων των κομμάτων, εκτός του ΚΚΕ. Η κυβέρνηση αυτή εισηγήθηκε την ψήφιση του δημοκρατικού συντάγματος του 1927. Στις εκλογές του 1928 το κόμμα των Φιλελευθέρων με επικεφαλής τον Ελευθέριο Βενιζέλο εξασφάλισε την πλειοψηφία. Κύριοι άξονες του προγράμματός του ήταν η οικονομική ανάπτυξη και η εδραίωση της δημοκρατίας. Ακόμη, σχεδιάστηκε εκπαιδευτική μεταρρύθμιση βασισμένη στην ενίσχυση της υποχρεωτικής πρωτοβάθμιας και της τεχνικής-επαγγελματικής εκπαίδευσης, στην εισαγωγή της δημοτικής γλώσσας στα γυμνάσια και στην κατασκευή πολλών νέων σχολείων. Στην εξωτερική πολιτική επιδιώχθηκε η προσέγγιση με τις γειτονικές χώρες και το 1930 υπογράφηκε ελληνοτουρκικό σύμφωνο φιλίας.

Το 1929 ψηφίστηκε, με πρόταση των Φιλελευθέρων, νόμος που έδινε στο κράτος την εξουσία να τιμωρεί (σύλληψη, απόλυση) οποιονδήποτε θεωρούσε ότι προωθούσε «ιδέες που υποστήριζαν τη βίαιη ανατροπή της κοινωνικής τάξης». Ο νόμος αυτός, γνωστός ως «ιδιώνυμο», χρησιμοποιήθηκε για να νομιμοποιηθούν οι διώξεις εναντίον των κομμουνιστών και όλων όσοι συμμετείχαν σε κοινωνικούς αγώνες. Παρόμοιοι νόμοι είχαν ψηφιστεί εκείνη την εποχή και από άλλα καθεστώτα στην Ευρώπη που προσπαθούσαν, και με αυτό τον τρόπο, να ανακόψουν τη διάδοση των σοσιαλιστικών ιδεών.

Τελικά, η διεθνής οικονομική κρίση του 1929 και οι σοβαρές επιπτώσεις της στην Ελλάδα υποχρέωσαν τον Βενιζέλο να κηρύξει, το 1932, την Ελλάδα σε πτώχευση και να προκηρύξει εκλογές. Στις εκλογές που έγιναν στις 5 Μαρτίου 1933 επικράτησαν τα αντιβενιζελικά κόμματα. Τη νύχτα των εκλογών, ωστόσο, επιχειρήθηκε από βενιζελικούς αξιωματικούς πραξικόπημα που απέτυχε. Αμέσως μετά την ανάληψη της εξουσίας από τον ηγέτη του Λαϊκού κόμματος Παναγή Τσαλδάρη, η πολιτική κρίση κλιμακώθηκε, με αποκορύφωμα την εκδήλωση δολοφονικής επίθεσης κατά του Βενιζέλου.

1.β. Κοινωνικά γεγονότα κατά τα χρόνια 1922-1932

Η περίοδος αυτή ξεκινάει με την Μικρασιατική καταστροφή, την ανταλλαγή των πληθυσμών με την υπογραφή της συνθήκης της Λωζάνης.

Η ανταλλαγή των πληθυσμών είχε ως άμεσο αποτέλεσμα την αλλαγή στην πληθυσμιακή σύνθεση όλης της Ελλάδας και κυρίως της βόρειας και των αστικών περιοχών. Αποχώρησαν αλλόθρησκοι, κυρίως μουσουλμάνοι τουρκόφωνοι, σλαβόφωνοι, βουλγαρόφωνοι και ρουμανόφωνοι (βλάχοι), οι οποίοι αντικαταστάθηκαν από χριστιανικούς πληθυσμούς Ελλήνων της Τουρκίας αλλά και Αρμενίων και άλλων μικρότερων πληθυσμών προερχόμενων κυρίως από τα Βαλκάνια και τον Καύκασο.

Η ανταλλαγή των πληθυσμών ήταν ο βασικός παράγων που άμβλυσε τις σχέσεις μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας κάτι που μετέπειτα οδήγησε στην υπογραφή του συμφώνου φιλίας και συνεργασίας το 1933.

Η υποδοχή περίπου 1,5 εκατομμυρίου προσφύγων είχε σημαντικές επιπτώσεις στην κοινωνική και οικονομική ζωή της χώρας. Η προσπάθεια της χώρας να περιθάψει και να φιλοξενήσει όλους αυτούς τους εξαθλιωμένους πληθυσμούς απαιτούσε οικονομικές δυνατότητες μη υπαρκτές. Η Ελλάδα περιέθαλψε όσο μπορούσε τους προσφυγικούς πληθυσμούς χωρίς διακρίσεις μεταξύ Ελλήνων και αλλοφύλων με αποτέλεσμα τεράστια οικονομική αιμορραγία που την οδήγησε στη σύναψη δυσβάστακτων δανείων που είχαν σαν αποτέλεσμα την χρεοκοπία του 1932.

Στην ύπαιθρο στην οποία οδηγήθηκαν περίπου το 45% των προσφύγων, που είχαν αγροτική προέλευση, δόθηκε γη και μέσα για να την καλλιεργήσουν. Αναγκαστικά το μέγεθος της γης που παραχωρήθηκε σε κάθε οικογένεια ήταν μικρό και αυτό είχε σαν αποτέλεσμα την αλλαγή της φύσης της αγροτικής οικονομίας. Εξαφανίστηκαν οι μεγαλοκτηματίες και οι μεγαλοκτηνοτρόφοι και αγροτική οικονομία μετετράπη σε οικογενειακή με μικρές σε μέγεθος καλλιέργειες και οικόσιτη κτηνοτροφία. Παρ' όλα αυτά επειδή καλλιεργήθηκαν εκτάσεις που πριν ήταν ακαλλιεργητες, η συνολική αγροτική παραγωγή της χώρας αυξήθηκε.

Για να στεγαστεί ο αστικός πληθυσμός ανεστάλη το άρθρο 19 του συντάγματος περί αλλαγής χρήσεως γης και πολεοδομήθηκαν μεγάλες εκτάσεις σε όλες τις μεγάλες πόλεις όπου δημιουργήθηκαν προσφυγικές συνοικίες (Νέα Σμύρνη, Νέα Ιωνία κ.λπ.). Οι αστοί πρόσφυγες δεν ήταν εύκολο να βρουν περιβάλλον ανάλογο με αυτό το οποίο εγκατέλειψαν. Το κράτος τους βοήθησε όσο μπορούσε με δάνεια και παραχωρήσεις με αποτέλεσμα να ορθοποδήσουν σιγά σιγά οικονομικά και να αναπτύξουν βιομηχανική και βιοτεχνική δραστηριότητα (κλωστοϋφαντουργία, ταπητουργία, σιροτροφία κ.λπ.) οι οποίες ήταν υπανάπτυκτες στην Ελλάδα μεταφέροντας την αντίστοιχη τεχνογνωσία από τις χώρες που προήλθαν. Πολλοί τομείς της Ελληνικής βιομηχανίας

και βιοτεχνίας ήταν αποκλειστικά προσφυγική υπόθεση για δεκαετίες και βοήθησαν αρκετά την οικονομική ανάπτυξη της χώρας.

Η κοινωνική ενσωμάτωση των πληθυσμών έγινε με αρκετά γρήγορους ρυθμούς διότι παρά τις αναπόφευκτες αντιπαραθέσεις οι προσφυγικοί πληθυσμοί ήταν γενικά αποδεκτοί και συμπαθείς από την πλειοψηφία των Ελλήνων. Η ενσωμάτωση αυτή είχε αντίκτυπο στα ήθη, τα έθιμα, την μαγειρική, τη μουσική (μεγάλη επιρροή στο ρεμπέτικο κυρίως από τα Σμυρναίικα) και κάθε τομέα της πολιτισμικής ζωής της χώρας. Επίσης υπήρξαν αλλαγές στη μορφή της εγκληματικότητας καθώς υπήρξε αύξηση στα ελαφρά εγκλήματα λόγω φτώχειας, αντιδικιών και εισαγόμενων εγκληματικών τεχνικών ενώ υπήρξε μείωση της βαρειάς εγκληματικότητας.

Η δημιουργία νέων συνοικιών για τη στέγαση των προσφύγων αύξησε κατακόρυφα το ποσοστό του αστικού πληθυσμού στην Ελλάδα μιας και η πλειοψηφία των προσφύγων είχε αστική προέλευση. Η αύξηση του μεγέθους των πόλεων και η δημιουργία πολλών ευκαιριών εργασίας αφού δημιουργήθηκαν και πολλά νέα επαγγέλματα από τους πρόσφυγες οδήγησε σε αστυφιλία μεγάλα τμήματα του πληθυσμού. Έκτοτε πλήθος ανθρώπων εγκαταλείπουν το αγροτικό περιβάλλον και μετοικούν στις πόλεις προσβλέποντας σε καλύτερες πιθανότητες εργασίας και καλύτερο επίπεδο ζωής. Πριν την καταστροφή το ποσοστό του αστικού πληθυσμού ήταν πολύ μικρό (περίπου 22%) ενώ μετά εκτοξεύθηκε στο 33% και έκτοτε συνεχίζει να αυξάνεται. Σήμερα έχει ξεπεράσει το 80% του πληθυσμού.

1.γ. Συνθέτες κατά την περίοδο 1922-1932

Γιώργος Μπάτης,

Το πραγματικό του όνομα ήταν Γιώργος Τσώρος.

Γεννήθηκε στα Μέθανα το 1885 και πέθανε το 1967. Τη δεκαετία του '30 ασχολήθηκε επαγγελματικά με τη μουσική και το 1933 έκανε τις πρώτες του ηχογραφήσεις με μπουζούκι στην Ελλάδα. Το 1937 σταματάει να ηχογραφεί καθώς αρνούνταν να υποβάλλεται στη λογοκρισία από το καθεστώς του Ιωάννη Μεταξά.

Βαγγέλης Παπάζογλου (Αγγούρης)

Γεννήθηκε το 1896 στο Ντουρμαλί της Σμύρνης και πέθανε το 1943 από την πείνα, την περίοδο της κατοχής στην Κοκκινιά. Ήταν ένας κορυφαίος προπολεμικός ρεμπέτης.

Γρηγόρης Ασίκης

Γεννήθηκε το 1890 στην Κωνσταντινούπολη και πέθανε το 1967 στον Βύρωνα.

Το 1925-1930 ηχογραφεί ως τραγουδιστής και οργανοπαίκτης μια σειρά ρεμπέτικα της περιόδου ανώνυμης δημιουργίας και ορισμένους αμανέδες στην Αγγλική Columbia και τη Γερμανική Polydor. Το 1930 δισκογραφεί τα πρώτα δικά του τραγούδια που τραγουδά ο ίδιος.

Σπύρος Περιστέρης,

Γεννημένος το 1900 στην Σμύρνη από Έλληνα πατέρα και Ιταλίδα μητέρα και πέθανε στην Αθήνα το 1966 στην Αθήνα. Η εμφάνιση του στη δισκογραφία αρχίζει στις αρχές του 1934 με μια σειρά ρεμπέτικα τραγούδια όπως: «Ο ιπότης», «Η μποέμισσα», «Οφ Αμάν» με τον Ζαχαρία Κοσιμάτη.

Νίκος Μάθησης ή αλλιώς Τρελάκας.

Γεννήθηκε το 1907 γεννήθηκε στην Σαλαμίνα και πέθανε το 1975.

Στον χώρο του ρεμπέτικου τραγουδιού αποτελεί μια ιδιαίτερη περίπτωση. Ήταν ένας σημαντικός και πρωτοπόρος στιχουργός. Ήταν πολύ διάσημος, μάλιστα το 1938 έκανε φόνο. Βρισκόμενος σε άμυνα σκότωσε τον Στρίγκλα. Άρχισε τη δισκογραφία του ρεμπέτικου αρκετά νωρίς, από το 1930, σαν ένας από τους πρώτους στιχουργούς. Τα πρώτα τραγούδια που ηχογράφησε ήταν: «Μες στου Νικήτα τον τεκέ» και «Ο γεωργός»

Παναγιώτης Τούντας

Γεννήθηκε στη Σμύρνη το 1886 και πέθανε το 1942. Ήταν ο διασημότερος συνθέτης της Σμυρναϊκής Σχολής και ανήκει στην ομάδα των Μικρασιατών μουσικών, όπου ύστερα από την καταστροφή του 1922 διαμόρφωσαν το ρεμπέτικο τραγούδι από την Ελλάδα.

Αντώνης Διαμαντίδης (Νταλγκάς)

Γεννημένος το 1892 την Κωνσταντινούπολη, κορυφός ρεμπέτης του Μεσοπολέμου. Υπήρξε ο πρώτος επώνυμος λαϊκός μουσικός που ανέλαβε μόνιμη θέση στα υπερωκεάνια της μεγάλης ελληνικής μετανάστευσης για τις ΗΠΑ. Πρωτοεμφανίστηκε το 1920 στην Αμερική.

Πέθανε στην Αθήνα το 1945.

1.δ. Στίχοι 1922-1932

Βαγγέλας Παπάζογλου

Λεμονάδικα

Κάτω στα λε , βρε κάτω στα λε , κάτω στα λεμονάδικα
κάτω στα λεμονάδικα γίνηκε φασαρία
δυο λαχανάδες πιάσανε
και κάναν την κυρία

Τα σίδερα, βρε τα σίδερα, τα σίδερα τους φόρεσαν
τα σίδερα τους φόρεσαν και στη στενή τους πάνε
κι αν δε βρεθούν τα λάχανα
το ξύλο που θα φάνε

Σπύρος Περιστερης

Ένας μάγκας στο Βοτανικό

Ένας μάγκας στο Βοτανικό
πι και φι ξηγιέται στο λεπτό
στα παιχνίδια και στα καμπαρέ
και στου Περδικάκη τον τεκέ

Στελλάκης Περπινιάδης

Απόψε με την κούρσα μου

Με την κούρσα μου απόψε
θα `ρθω στην αστροφεγγιά
να σε πάρω απ' τη μαμά σου
και να πάμε μακριά.

Θα σε πάρω να σε ντύσω
όλο στα μεταξωτά
για να δεις ότι για σένα
δεν `κτιμάω τα λεφτά.

Απόστολος Χατζηχρήστος

Της μπαμπέσας το γλυκό φιλί

Πάντα στη ζωή σου να προσέχεις
για γυναίκα μη σου καίγεται καρφί
κι αν με κάποια τα 'χεις μπλέξει
να σκεφτείς πως θα ξεμπλέξεις
μη σε στείλει κάποια μέρα φυλακή

Της μπαμπέσας το γλυκό φιλί

θα σε δικάσει να γυρνάς ως το πρωί
μην την πιστεύεις την πλανεύτρα την τρελή
της μπαμπέσας το γλυκό φιλί
θα σε πικράνει θα σε κάνει δυστυχή
γκρεμοτσακίσου πες της φύγε να χαθείς

Γιάννης Παπαϊωάννου

Χάραμα

Πριν το χάραμα μονάχος εξεκίνησα
και στο πρώτο μας το στέκι την αυγούλα γύρισα

Κάποια άλλη μ' είχε μπλέξει με καμώματα

σ' αγαπώ κι ήρθα κοντά σου πριν τα ξημερώματα

2. Β΄ υποπερίοδος (1932-1940)

2α. Ιστορικά γεγονότα στον Ελλαδικό χώρο κατά την περίοδο 1932-1940.

Μεσοπόλεμος (1922-1940)

Είναι η πρώτη φορά στη σύγχρονη ιστορία κατά την οποία κρατική οντότητα Ελλάδα συμπεριλαμβάνει στους κόλπους της το μέγιστο ποσοστό του Ελληνισμού. Πάνω στην ήττα γεννιέται μια περίοδος μεταβατικού χαρακτήρα χωρίς κυρίαρχο ιδεολογικό, συνεκτικό ιστό. Η αθρόα συρροή προσφύγων προκάλεσε στο εσωτερικό της χώρας μια σειρά αλυσιδωτών αντιδράσεων χαρακτηριστικό της οποίας υπήρξε η πτώση του βιοτικού επιπέδου των μεσαίων τάξεων και η γενική δυσαρέσκεια από την πορεία των εθνικών εξελίξεων. Οι δύο βασικοί παράγοντες ώθησαν σε έναν νέο προσανατολισμό τις μεταρρυθμίσεις των νεοϊδρυθέντων δημοκρατικών κομμάτων στα οποία κυρίαρχο ρόλο έπαιξαν προσωπικότητες που είχαν αποχωρήσει από το βενιζελικό κίνημα.

Ελευθέριος Βενιζέλος – Πτώχευση.

Τους τελευταίους μήνες της πρωθυπουργίας του, το 1932, ο Ελευθέριος Βενιζέλος είχε καταβάλει δραματικές προσπάθειες νέας δανειοδότησης της χώρας από το Παρίσι, το Λονδίνο και τη Ρώμη, που είχαν καταλήξει άκαρπες με συνέπεια τη ραγδαία αποτίμηση και την επακόλουθη χρεωκοπία. Το 1927 ο Ελευθέριος Βενιζέλος επέστρεψε στη Ελλάδα και έγινε ο αρχηγός του Κόμματος των Φιλελευθέρων, όπου το μέγεθος του εκλογικού θριάμβου ήταν απρόσμενο.

Ύστερα η Ελληνική οικονομία είχε κάνει βήματα σταθεροποίησης, και το 1928 η δραχμή εντάχθηκε στον περίφημο «κανόνα του χρυσού». Καθώς ο Ελευθέριος Βενιζέλος ανέλαβε την διακυβέρνηση της χώρας, παρουσίασε ιδιαίτερα αισιόδοξο και φιλόδοξο πρόγραμμα δημόσιων επενδύσεων που χρειαζόνταν για να μπει η Ελλάδα σε αναπτυξιακή τροχιά και να αποκαταστήσει τους πρόσφυγες από την Μικρασιατική Καταστροφή. Η Ελλάδα είχε τρεις συνεχόμενους πλεονασματικούς προϋπολογισμούς, όμως το εξωτερικό της χρέος είχε διογκωθεί από δάνεια που είχε συνάψει η κυβέρνηση Βενιζέλου. Η Βενιζελική πολιτική της διατήρησης των υφιστάμενων νομισματικών ισορροπιών ανάγκαζαν την Τράπεζα της Ελλάδος να χρησιμοποιεί τα αποθέματα της σε χρυσό και συνάλλαγμα για να στηρίζει την δραχμή. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να εξανημιστούν πολύ σύντομα τα μικρά αποθεματικά της, φέρνοντας το οικονομικό επιτελείο της Ελλάδας στις αρχές του 1932 σε πολύ δύσκολη θέση. Το 1932, η Ελλάδα εγκατέλειψε επισήμως τον «κανόνα του

χρυσού». Η δραχμή υποτιμήθηκε ραγδαία και στις 5 Μαΐου η ισοτιμία της με την στερλίνα έπεσε από τις 456 δραχμές στις 539. Τον ίδιο μήνα το κράτος επισημοποίησε την χρεοκοπία του κηρύσσοντας παύση πληρωμών. Το κύρος του Βενιζέλου είχε τρωθεί ανεπανόρθωτα στην λαϊκή συνείδηση, ενώ ένα πανελλαδικό απεργιακό κύμα παρέλυε την χώρα. Στις 21 Μαΐου 1932, ο Ελευθέριος Βενιζέλος παραιτήθηκε από πρωθυπουργός.

Δικτατορία του Ιωάννη Μεταξά - Καθεστώς της 4ης Αυγούστου.

Καθεστώς της 4ης Αυγούστου ονομάστηκε το δικτατορικό καθεστώς που είχε η Ελλάδα από τις 4 Αυγούστου 1936, ημερομηνία στην οποία ανακήρυξε ο Ιωάννης Μεταξάς τη δικτατορία και λειτούργησε μέχρι την κατάληψη της χώρας από τους Γερμανούς τον Απρίλιο του 1941, τρεις μήνες μετά τον θάνατο του Μεταξά. Παρά τις επιρροές του από τον φασισμό και τον ναζισμό, η 4η Αυγούστου δεν ταυτίζεται πλήρως με τα καθεστώτα της ναζιστικής Γερμανίας και της φασιστικής Ιταλίας. Μια προσπάθεια να αναγνωριστεί η μεταξική δικτατορία ως λαϊκά αποδεκτή ήταν η ίδρυση της Εθνικής Οργάνωσης Νεολαίας. Αρχηγός της ΕΟΝ τοποθετήθηκε ο διάδοχος Παύλος. Στη λογική του κοινωνικού Ελέγχου, το καθεστώς προχώρησε στην επιβολή λογοκρισίας στον τύπο, ενώ απαγόρευσε την ηχογράφιση και διακίνηση ρεμπέτικων τραγουδιών που περιείχαν ή βασανίζονταν σε «ανατολίτικους» δρόμους αλλά και τραγούδια με χασικλίδικη θεματολογία όπως κάποια σατιρικά.

2.β. Κοινωνικά γεγονότα στον Ελλαδικό χώρο κατά την περίοδο 1932-1940

Πολιτική

Μέχρι το 1936, ο λαός συγκλονίζεται από την πολιτική αστάθεια που επικρατεί στη χώρα. Παρατηρείται κρίση και στα μοναρχικά αλλά και στα δημοκρατικά κόμματα. Αρχικά εθεωρείτο πως ήταν μια συνέχεια του Εθνικού Διχασμού του 1916, όμως τελικά τα αίτια ήσαν βαθύτερα. Μετά την Μικρασιατική Καταστροφή και τις πολιτικές ανακατατάξεις που ακολούθησαν (απομάκρυνση βασιλιά και έλευση Δημοκρατίας), τα πολιτικά κόμματα φαίνεται να μην είχαν αποκτήσει την εμπιστοσύνη του λαού και να μην αντιπροσωπεύουν τα συμφέροντά του.

Από την χρονιά (1928) που το κόμμα των Φιλελευθέρων, με ηγέτη τον Ελευθέριο Βενιζέλο, ανέλαβε την εξουσία, με 225/250 έδρες της Βουλής των Ελλήνων, και επεδίωξε την εδραίωση ενός καπιταλιστικού συστήματος στη χώρα, προϋπόθεση για την επίτευξη του στόχου του αποτελούσε το χαμηλό ημερομίσθιο της εργατικής τάξης. Τον Μάιο του ίδιου έτους κηρύσσεται επίσημα η παύση πληρωμών λόγω του υπέρογκου χρέους της χώρας σε δανειστές της και λόγω της διεθνούς οικονομικής κρίσης και της μείωσης των εξαγωγών. Σημαντικό αίτιο αποτελούσε και η απώλεια των μικρών αποθεμάτων χρυσού της Εθνικής Τραπέζης σε μία προσπάθεια υποστήριξης του εθνικού νομίσματος, της δραχμής. Αυτό είχε ως συνέπεια το να οδηγηθεί η χώρα σε πτώχευση.

Η πολιτική του Βενιζέλου προσπάθησε να διατηρήσει την αδυναμία αντίδρασης του κόσμου της εργασίας. Έτσι, ο Βενιζέλος καταφέρνει να αποξενώσει τα λαϊκά στρώματα με αποτέλεσμα στις εκλογές του Σεπτεμβρίου του 1932, οι φιλελεύθεροι να πετύχουν οριακή νίκη επί των Λαϊκών του Παναγή Τσαλδάρη. Μη μπορώντας να σχηματίσει κυβέρνηση, την εξουσία αναλαμβάνει το κόμμα των λαϊκών, αν και με μειοψηφία. Ο Βενιζέλος όμως αναγκάζει την νεοσχηματισθείσα Βουλή σε παραίτηση και ακολουθούν εκλογές στις οποίες οι Λαϊκοί καταλαμβάνουν 135 έδρες έναντι 96 των Φιλελευθέρων.

Η οδυνηρή αυτή ήττα των Βενιζελικών οδηγεί τον στρατηγό Νικόλαο Πλαστήρα σε πραξικόπημα τα ξημερώματα της 6ης Μαρτίου του 1933, υπό την υποστήριξη του Βενιζέλου. Μετά το αποτυχημένο πραξικόπημα, ο Βενιζέλος είχε χάσει την πλειοψηφία των μέχρι πρότινος ψηφοφόρων του. Την 6η Ιουνίου του ίδιου έτους πραγματοποιείται απόπειρα δολοφονίας του Ελευθερίου Βενιζέλου στον δρόμο Αθηνών- Κηφισιάς, που είχε ως αποτέλεσμα το θάνατο του σωματοφύλακα του και τον τραυματισμό της γυναίκας του.

Την πρώτη Μαρτίου του 1935 ο Βενιζέλος ηγείται ενός ακόμα πραξικοπήματος που και αυτό οδηγήθηκε σε παταγώδη αποτυχία. Η ήττα αυτή οδήγησε στην μεγαλύτερη μαζική αποστράτευση

με την απόλυση 1000 στρατιωτικών.

Το ίδιο έτος, 1935, νέες εκλογές αναδεικνύουν νικητήριο το Λαϊκό κίνημα το οποίο καταλαμβάνει 281 έδρες σε μια Βουλή των 300 εδρών. Για πρώτη φορά η Βασιλική Ένωση του Ιωάννου Μεταξά μπαίνει στο κοινοβούλιο με 7 έδρες. Ο Κονδύλης αναλαμβάνει τα πρωθυπουργικά καθήκοντα και ανακοινώνει την κατάργηση της Δημοκρατίας. Στις 3εις Νοεμβρίου γίνεται δημοψήφισμα για την επαναφορά της Βασιλείας και το νοθευμένο αποτέλεσμα την αναδεικνύει νικητήριο πολίτευμα με 1.491.992 ψήφους υπέρ και 32.454 κατά. Ο βασιλιάς επιστρέφει στην Ελλάδα, υποτίθεται, ως η ενσάρκωση της «εθνικής συμφιλίωσης» και επιχειρεί, χωρίς όμως αποτέλεσμα, να επιτύχει την προσέγγιση των δυο αστικών παρατάξεων. Το πολιτικό αδιέξοδο επιβεβαιώνεται στις εκλογές που ακολουθούν. Στις εκλογές του Ιανουαρίου 1936, το Φιλελεύθερο κόμμα αντιπροσωπεύτηκε από 141 βουλευτές, το Λαϊκό κόμμα από 143 και το ΚΚΕ από 15. Ακολουθεί κυβέρνηση του Φιλελευθέρου Θεμιστοκλέους Σοφούλη υπό την αιγίδα του Κομμουνιστικού Κινήματος Ελλάδος.

Στις 14 Μαρτίου ορκίστηκε η κυβέρνηση Δεμερτζή, με αντιπρόεδρο και υπουργό στρατιωτικών τον Ιωάννη Μεταξά. Ο Δεμερτζής πέθανε αιφνιδίως στις 13 Απριλίου και την ίδια ημέρα ο βασιλιάς, δίχως να ενημερώσει τους πολιτικούς αρχηγούς, διόρισε πρωθυπουργό Ιωάννη Μεταξά. Η νέα κυβέρνηση παίρνει ψήφο εμπιστοσύνης με 241 έδρες. Ο Μεταξάς, όντας ακραίος βασιλόφρων και υποστηρικτής των Μουσολίνι- Χίτλερ, δημιουργεί τις υποψίες για αναμενόμενη φασιστική δικτατορία στα πρότυπα της Ιταλίας και της Γερμανίας. Το Εργατικό Κίνημα προσπαθεί να ανακόψει την πορεία του με συνεχείς κινητοποιήσεις. Οι μαζικές εργατικές κινητοποιήσεις της περιόδου έχουν ως κορυφαία στιγμή τους την εργατική κινητοποίηση της 9ης Μαΐου 1936 στη Θεσσαλονίκη, κατά την οποία δολοφονούνται από την αστυνομία δώδεκα εργάτες. Η κατάσταση έφθασε στο αποκορύφωμα της όταν προκηρύχτηκε 24ωρη γενική απεργία για τις 5 Αυγούστου.

Στις 4 Αυγούστου, παραμονή εικοσιτετράωρης πανελλαδικής απεργίας, ο Μεταξάς, επικαλούμενος τον κίνδυνο εσωτερικών ταραχών και την ασταθή διεθνή κατάσταση, συγκάλεσε έκτακτο υπουργικό συμβούλιο και ανακοίνωσε την απόφασή του α) να αναστείλει επ' αόριστον την ισχύ πολλών διατάξεων του Συντάγματος που κατοχύρωναν τις προσωπικές και συλλογικές ελευθερίες και β) χωρίς να προκηρύξει εκλογές, να διαλύσει τη Βουλή με τη συγκατάθεση του βασιλιά, ο οποίος εξέδωσε δύο παράνομα διατάγματα με τα οποία καταλύθηκε ο κοινοβουλευτισμός και επιβλήθηκε δικτατορία.

Ο δικτάτορας δημιουργεί την Ε.Ο.Ν., οργάνωση νεολαίας στην οποία οι συμμετέχοντες υιοθετούν τον χαιρετισμό του Αδόλφου Χίτλερ και φορούν σκούρα μπλε στολή. Παρά την υιοθέτηση Ναζιστικών χαρακτηριστικών και συνηθειών, ο Ιωάννης Μεταξάς ουδέποτε συνεμάχησε με κάποια φασιστική δύναμη και σε αντίθεση με αυτές δεν επεδίωξε τον αφανισμό των Εβραίων.

Παρά την δικτατορία, οι πολίτες γνωρίζουν, πρωοφανή για τη χώρα, κοινωνικά έργα όπως την ίδρυση του Ι.Κ.Α., την καθιέρωση του δαώρου εργασίας και Κυριακάτικης αργίας, καθώς και της

αδείας μετ' αποδοχών. Ο Ιωάννης Μεταξάς προσπάθησε και πέτυχε να επιβάλει έναν συστηματικό διωγμό του κομμουνιστικού στοιχείου. Την επιχείρηση αυτή ανέλαβε ο Υπουργός Ασφαλείας Κωνσταντίνος Μανιαδάκης, ο οποίος με βασανιστήρια, διώξεις και με πιστοποιητικά φρονημάτων επιχείρησε να περιορίσει την επέκτασή του. Το αιφνιδιασμένο κίνημα δεχτηκε σκληρό πλήγμα αλλά δεν έφτασε σε διάλυση. Τα χρόνια που ακολούθησαν, η Κυβέρνηση Μεταξά έκανε μεγάλες επενδύσεις για την αναδιοργάνωση του στρατού. Αγοράστηκαν νέα όπλα και για τα τρία σώματα, ο στρατός αναβαθμίστηκε τεχνολογικά και οργανωτικά.

Κοινωνία

Κατά τη δεκαετία του '30, η Ελλάδα εγκαινίασε την μορφή των σύγχρονων πόλεων, καθώς εισήγαγε αντιλήψεις του εξωτερικού. Η προσφυγική παρουσία άλλαξε τη δομή της μεγάλης γαιοκτησίας, αλλά και μεταμόρφωσε τα αστικά κέντρα (Αθήνα, Πειραιάς, Θεσσαλονίκη, Βόλος, Καβάλα) σε βιομηχανικές πόλεις με πυκνό πληθυσμό.

Η αστική τάξη δέχεται πολλές νέες συνήθειες. Ο υπόδρομος, η χαρτοπαιξία αλλά και οι κοσμικές δεξιώσεις, οι χοροί και τα καλλιστεία αποτέλεσαν βασικά στοιχεία της κουλτούρας των ομάδων αυτών. Οι κοσμικές ασχολίες συνθέτουν ένα διαφορετικό μοτίβο μιας κοινωνίας που κινείται σε διαφορετικούς χρόνους αλλά και χώρους. Η εμφάνιση του καταναλωτισμού, ως νέου τρόπου ζωής, γίνεται αισθητή με τη θέσπιση νέων υλικών συμβόλων κοινωνικής ιεραρχίας, που κάνουν την εμφάνισή τους. Για πρώτη φορά στην Ελλάδα εμφανίζονται τα ραδιόφωνα, ο κινηματογράφος και τα αυτοκίνητα. Επίσης, δημιουργούνται εγκαταστάσεις δημιουργίας δίσκων βινυλίου από την εταιρία Columbia Records. Ο κοινωνικός διαχωρισμός αποκτά καινούργιο πρόσωπο με τη μορφή των ξεχωριστών προαστίων, των "κηπουπόλεων" που δημιουργούνται στα βόρεια προάστια της πόλης, αλλά και στα υψηλότερα διαμερίσματα των πολυκατοικιών.

Η μεταξική δικτατορία κατέβαλε ανεπιτυχείς προσπάθειες για να εξασφαλίσει την ευρύτερη λαϊκή υποστήριξη. Κατά την περίοδο εξουσίας της καταργήθηκαν τα συνδικάτα και οι λέσχες σωματείων. Η έντονη αστυνόμευση παρεμπόδιζε κάθε προσπάθεια του λαού για ανταρσία και άλλες εξεγέρσεις. Η λειτουργία των πολιτικών κομμάτων απαγορεύτηκε και όσοι θεωρήθηκαν αντίπαλοι του καθεστώτος υπέστησαν ποικίλες διώξεις: φυλακίσεις, βασανιστήρια, εξορίες.

Οικονομία

Όσον αφορά τον οικονομικό τομέα, παρατηρούνται με ταχύ ρυθμό η εκβιομηχάνιση (που ήρθε στην Ελλάδα αρκετό καιρό μετά το ξέσπασμα της βιομηχανικής επανάστασης στην Ευρώπη) και η αύξηση του εργατικού πληθυσμού. Οι βασικότερες εξαγωγές (σταφίδας και καπνού) περιορίστηκαν και το δημόσιο χρέος εκτινάχθηκε με αποτέλεσμα την επί Βενιζέλου πτώχευση. Παρ' όλ' αυτά, η πολιτική του Βενιζέλου επεδίωκε την αναδιάρθρωση της αγροτικής καλλιέργειας και το θεσμικό

εκσυγχρονισμό (γι αυτό και η ίδρυση της Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδος).

Κατά τη δικτατορική περίοδο, η κυβερνούσα πολιτική, στην προσπάθειά ης να γίνει αρεστή στο λαό, ιδρύει το Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Ο αγροτικός τομέας ενισχύθηκε με την επιβολή τιμών ασφαλείας σε βασικά γεωργικά προϊόντα και με την προώθηση της εντατικής καλλιέργειας. Από τις υπάρχουσες ενδείξεις προκύπτει ότι η δικτατορία αξιοποίησε τις εξουσίες της για να πετύχει τα τρία πρώτα χρόνια σημαντική αύξηση στο εθνικό εισόδημα καθώς και μείωση της ανεργίας. Σημαντικό τμήμα του εθνικού εισοδήματος διατέθηκε σε εξοπλιστικούς σκοπούς, προετοιμάζοντας αμυντικά τη χώρα στη διαφαινόμενη φασιστική απειλή.

2.γ. Δισκογραφικές εταιρίες

Πριν την ίδρυση των 2 μεγάλων δισκογραφικών εταιρειών, COLUMBIA-HIS MASTER VOICE και ODEON-PARLOPHONE, οι ηχογραφήσεις γινόντουσαν σε ξενοδοχεία ή σε αποθήκες κατάλληλα διαμορφωμένες. Η COLUMBIA και η ODEON θα ορίσουν την ελληνική δισκογραφία ως τα τέλη του 50. Στις επιλογές του ρεπερτορίου τους υπάρχουν σπουδαία ονόματα της προσφυγιάς όπως ο Παναγιώτης Τούντας, Σπύρος Περιστέρης, Κώστας Γιαννίδης, Θεόδωρος Χατζηαποστόλου. Οι γραμμοφωνήσεις από τότε έως και τα μέσα του 50 γίνονται σε κερί, ένα μείγμα με λεία επιφάνεια. Μέσα στα στούντιο των δισκογραφικών εταιρειών υπήρχαν δυο μικρόφωνα ένα για τον τραγουδιστή και ένα για τους μουσικούς που τον συνόδευαν. Το 1932 ηχογραφείται το «Μινόρε του τεκέ» μαζί με άλλα τρία οργανικά κομμάτια από τον Ιωάννη Χαλικιά, τα οποία εισάγονται αμέσως στην Ελλάδα και ενεργοποιούν την άποψη της ηχογράφησης του μπουζουκιού.

2.δ. Συνθέτες της περιόδου 1932-1940

Η δεύτερη περίοδος (1932-1940) χαρακτηρίζεται ως η χρυσή εποχή του ρεμπέτικου.

Υπήρχαν αλλαγές όσον αναφορά τα μουσικά όργανα καθώς τα ούτια έδωσαν την θέση του στους μπουζουκομπαλαμάδες. Οι Σμυρνιές τραγουδίστριες αντικαταστάθηκαν από τους σέρτικους τραγουδιστές των τεκέδων, οι οποίοι ήταν συγχρόνως συνθέτες, στιχουργοί αλλά και δεξιοτέχνες του μπουζουκιού. Τότε ήταν η εποχή που το ρεμπέτικο με την κλασική απαλότητα του απεκάλυψε τον αγνό κόσμο του τότε περιθωρίου.

Σ' εκείνη την εποχή βλέπουμε να δεσπόζει ο Μάρκος Βαμβακάρης, μεγάλος λαϊκός τραγουδιστής, συνθέτης και οργανοπαίχτης. Δίπλα του ο Τούντας, ο Μπαγιαντέρας, ο Μπατής, ο Ανέστης Δελιάς, ο Στράτος Παγιουμτζής, ο Παπαιωάννου και ο Περιστέρης.

2.ε. Χαρακτηριστικοί στίχοι κατά τα χρόνια 1932-1940

Οι στίχοι αυτοί είναι χαρακτηριστικοί αυτής της περιόδου διότι καλύπτουν αρκετούς καλλιτέχνες και όχι μία τους πλευρά (σε αρκετούς υπάρχουν πάνω από ένα τραγούδια που έχουμε παρακάτω). Έτσι μπορεί να δημιουργηθεί μια καλή εικόνα για την στιχουργική εκείνη την περίοδο. Αξίζει να σημειωθεί επίσης ότι στον Βασίλη Τσιτσάνη τα τραγούδια που υπάρχουν εδώ είναι το μόνον πρώτο, αυτό που ηχογράφησε για πρώτη φορά (το οποίο να είναι δικό του) και το μόνον τελευταίο, ήταν και το τελευταίο που ηχογραφήθηκε από οποιονδήποτε πριν το '40.

Μάρκος Βαμβακάρης Νόστιμο μικρό τρελό μου

Κάνω τη τσάρκα μου περνώ
για σε μικρό μελαχρινό,
από τη γειτονιά σου
για τα γλυκά τα μάτια σου
και για την εμορφιά σου.

Νόστιμο μικρό τρελό μου,
μάγικο μελαχρινό μου.

Γιατί δε βγαίνεις να σε δω
που ξέρεις πόσο σ' αγαπώ,
κρυφά από τη μαμά σου
μελαχρινό με τρέλανεσ
με τη γλυκιά ματιά σου
με τρέλανεσ μελαχρινό
με τη γλυκιά ματιά σου.

Μάγικο τρελό μικρό μου
κορμί μελαχρινό μου.

Ένα γλυκό φιλάκι σου
βγάλε απ' το στοματάκι σου,
μη θες να με παιδεύεις
εσύ για μένα είσαι γιατρός
εσύ θα με γιατρέψεις.

Νόστιμο μικρό τρελό μου,
μάγκικο μελαχρινό μου.

Τσιτσάνης Βασίλης

Να γιατί γυρνώ

Να γιατί γυρνώ μες στην Αθήνα
να γιατί πάντα τα κοπανώ
γιατί έχω εγώ μεράκι
έχω μέσα μου σαράκι
για μια όμορφη κοπέλα π' αγαπώ, βρε αμάν, αμάν
γι αυτήν εγώ θα τρελαθώ

Να γιατί περνώ απ' τη γειτονιά σου
να γιατί σε φέρνω απ' το κοντό
γιατί μ' έκανες μικράκι
κι έχω το διπλό φαρμάκι
για μια νύχτα που σε γνώρισα κι εγώ, βρε αμάν, αμάν
ζαλίστηκα πια δε βαστώ

Να γιατί γυρίζω με τ' αμάξι
να γιατί σιγά σιγά περνώ
για ένα σου γλυκό φιλάκι
για να φύγει το φαρμάκι
γιατί εσένα κοπελιά μου αγαπώ, βρε αμάν, αμάν
στο ξαναλέγω σ' αγαπώ
Τσιτσάνης Βασίλης
Ότι κι αν πω δε σε ξεχνώ
Ό,τι κι αν πω δε σε ξεχνώ

και μπρος στην πόρτα σου περνώ
σου λέω λόγια μαγικά
με το μπουζούκι μου γλυκά

Κλαίω με δάκρυα και καημό
και με πικρό αναστεναγμό
πως πάντα λιώνω και πονώ
για σε μικρό μελαχρινό

Έχουν σωπάσει τα πουλιά
και στης νυχτιάς τη σιγαλιά
σου φέρνει ο άνεμος γλυκά
τα λόγια μου τα μαγικά

Μπάτης Γιώργος

Γυφτοπούλα στο χαμάμ

Γυφτοπούλα στο χαμάμ
κι εγώ πληρώνω μπιρ ταμάμ
όσα όσα τα πλερώνω
να σε βλέπω μπιρ ταμαμ

Για να μπείς να κάνεις μπάνιο
να μην πέσω κι αποθάνω
τσίμπι ρίμπι γιάλα.

Όταν βάνεις το τσεμπερί,
το λελούδι στο αυτί,
τα τσιγάρο ειν στο χέρι
και στα κέντρα περπατείς.

Να χαρείς την εμορφιά σου,
το φουστάνι το μακρύ,
τ' αψηλό σου το τακούνι,
περπατάς και τρέμει η γης.

Γυφτοπούλα μου γλυκιά
μού `χεις κλέψει την καρδιά.
Μωρ μ' έκανες να τρελαθώ,
γιατί φως μου σ' αγαπώ.

Να χαρείς την εμορφιά σου,
την ποδιά σου την χρυσή,
αχ, ξεκάλτσωτη γυρίζεις
γυφτοπούλα μου εσύ.

Δεν μπορώ να καταλάβω,
τούρκα αν είσαι για ρωμιά
γιά εγγλέζα για φραντσέζα,
και `χεις τόση εμορφιά.

Όταν βάζεις το παπάκι
με τη φούντα την χρυσή
τρέμει ο ουρανός να πέσει
με τ' αστέρια του μαζί.

Μπάτης Γιώργος

Θέρμαστής

Μηχανικός στη μηχανή
και ναύτης στο τιμόνι
κι ο θερμαστής στο στόκολο
με τις φωτιές μαλώνει.

Αγάντα θερμαστάκι μου,
και ρίχνε τις φτυαριές σου
μέσα στο καζανάκι σου
να φτιάξουν οι φωτιές σου.

Κάργα ρασκέτα και λοστό
τον Μπέη να περάσω
και μες του Κάρντιφ τα νερά
εκεί να πάω ν' αράξω.

Μα η φωτιά είναι φωτιά,
μα η φωτιά είναι λαύρα
κι η θάλασσα μου τα 'κανε
τα σωθικά μου μαύρα.

Σπύρος Περιστέρης

Εσούρωσα κι απόψε

Εσούρωσα κι απόψε
κι ήρθα πάλι να σου πω
Εσύ κι αν δε με θέλεις
εγώ πάντα σ' αγαπώ

Στην πόρτα σου απ' έξω
σαν ζητιάνος σταματώ
Δυο λόγια περιμένω
ο φτωχός να γιατρευτώ

Μικρό μου μ' έχεις κάνει
μέρα νύχτα να μεθώ
Και μεσ' τη γειτονία σου
σαν αλήτης να περνώ

Τα δόλια μου τα νιάτα
αχ, λυπήσου βρε μικρό
Και μη ζητάς να μ' έβρουν
μπρος στην πόρτα σου νεκρό

Επίλογος

Είναι φανερό ότι η περίοδος 1922-1940 είναι, αν όχι η πιο σημαντική, από τις πιο σημαντικές στην ιστορία του ρεμπέτικου διότι άλλαξε ριζικά τη μορφή του, το έκανε γνωστό στον κόσμο, το έβγαλε από τον υπόκοσμο του Πειραιά και του έδωσε την κλασική μορφή που χαρακτηρίζεται από τη λέξη «Ρεμπέτικο». Το έργο που παρήχθη εκείνη την εποχή ήταν ανυπολόγιστης αξίας και είναι μια τεράστια πολιτιστική κληρονομιά την οποία οφείλουμε να μην ξεχνάμε ως λαός και ως έθνος.

Βιβλιογραφία / ιστογραφία

- Γεωργιάδης Ν. , Ρεμπέτικο και Πολιτική, Σύγχρονη εποχή, Αθήνα 2009,
- Κωσταντινίδου Μ., Κοινωνιολογία του Ρεμπέτικου, Σέλας 1987 ...
- <http://www.aformi.gr/2010/10/%CE%B7-%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%BA%CF%81%CE%AF%CF%83%CE%B7-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B4%CE%B5%CE%BA%CE%B1%CE%B5/>
- http://www.fhw.gr/chronos/14/gr/1923_1940/domestic_policy/index.html
- Η μεγάλη εγκυκλοπαίδεια
- Wikipedia
- www.stixoi.info

